

Impressie studiedag KNR 4 mei 2007

Op 4 mei 2007 werd door de KNR een studiedag georganiseerd voor de oversten, economen en economische adviseurs van de religieuze instituten in Nederland. Na de vele prettige bijeenkomsten die al eerder georganiseerd waren in het complex van de voormalige Verkadefabriek in Den Bosch, was wederom voor deze locatie gekozen. De dag werd geopend door de heer Jules Bauduin in zijn functie van penningmeester van de KNR. De dagvoorzitter (Denis Hendrickx o.praem.) gaf vervolgens een motto mee voor de dag, gebaseerd op een tweetal citaten uit teksten van bisschop Desmond Tutu. Hij benadrukte dat religieus leven een opdracht inhoudt om, vanuit het Evangelie, actief betrokken te zijn bij maatschappij en politiek.

Als eerste onderwerp stond op de agenda: *'nieuwe vormen van bestuur voor religieuze instituten'*. Ben Wanders, stafmedewerker van de KNR, leidde het onderwerp in door uitleg te geven over de verschillende voorbeelden die deze dag de revue zouden passeren. Deze drie voorbeelden hadden respectievelijk betrekking op de personele unie, het oprichten van een kerkelijke instelling 'naast' het religieus instituut en tenslotte het benoemen van niet-leden tot het bestuur van het religieus instituut.

De eerste toelichting werd gegeven door Albert Vander Elst scj en Paul de Vries scj van de Paters van het H. Hart van Jezus. Zij bespraken het proces om te komen tot de personele unie (een confederatie) voor twee provincies (de ene in Nederland, de andere in Vlaanderen). Benadrukt werd dat een zorgvuldig en niet overhaast proces vereist is om succesvol te kunnen zijn. Door de groep die het proces leidt evenwichtig samen te stellen voelde de kleinere provincie (Vlaanderen) zich niet overvleugeld. Naast de personele unie worden ook andere taken binnen de provincies samen gedaan (bijvoorbeeld gezamenlijk Provinciaal Kapittel en één stemgerechtigde bij het Generaal Kapittel in Rome). De personele unie is een succes geworden. Vanuit Vlaanderen is het als zeer soepel lopend ervaren, mede omdat vanaf het begin de personele unie een 'gezicht' heeft gekregen door de nieuwe Provinciaal Overste, die persoonlijk contact met de Vlaamse medebroeders veel aandacht gaf.

De zusters Ellen Terpstra en Riet Hendriksen van de Voorzienigheid te Heemstede spraken vervolgens over de structuur die voor hun congregatie gekozen is om bestuurbaarheid naar de toekomst te kunnen waarborgen (het oprichten van een kerkelijke instelling 'naast' het religieus instituut). Deze oplossing was mede gebaseerd op de lezing van broeder Leonardo van Dijk op een eerdere studiedag van de KNR. De zusters uit de congregatie zijn telkens nauw betrokken bij het herstructureringsproces, door het organiseren van 'congregatiedagen'. Al snel landde bij medezusters het besef dat de overdracht van bestuursmacht aan leken de enige weg vooruit was. In het uitwerken van de nieuwe bestuursvorm is de vicaris generaal van het bisdom steeds nauw betrokken geweest. Het kapittel besloot twee projectgroepen te benoemen; één om de nieuwe bestuursvorm uit te werken en één om een geestelijk testament te maken van de congregatie. Naast het congregatiebestuur is er nu dus een bestuur van een stichting / kerkelijke instelling, bestaande uit zeven leden. Van dit stichtingsbestuur is er maar één bestuurslid lid van het religieus instituut. De congregatie blijft het immateriële belang van het religieus instituut behartigen. De stichting behartigt de materiële belangen.

Tenslotte gaf Piet Boomaars uitleg over de bestuursstructuur die gekozen is door de Vereniging van Catechisten. Vanaf het begin van de Vereniging zijn de materiële zaken ondergebracht geweest in een aparte stichting (de Pius X Stichting). Daarbij moet opgemerkt

worden dat materiële en immateriële zaken wel te onderscheiden zijn, maar in de praktijk niet te scheiden. Het kapittel heeft in 2005 vastgesteld dat op termijn het bestuur van de Vereniging niet meer gevormd kan worden door eigen leden, wegens de ouderdom. De Bisschop van Breda heeft bestuurders van de Vereniging benoemd, die geen Catechist zijn. Er is een klankbordgroep opgericht van Catechisten, die geregeld overleg heeft met het bestuur. Piet Boomaars gaf enkele adviezen voor religieuze instituten die overwegen om soortgelijke stappen te zetten. Een belangrijke stap in de overdracht van religieuze bestuurders aan lekenbestuurders is het schrijven van een geestelijk testament, waarin de spiritualiteit van de congregatie is vastgelegd. Dit kan een opdracht inhouden voor de lekenbestuursleden.

Na de koffiepauze las voorzitter Denis Hendrickx o.praem. een inleiding voor van de heer Huub Doek, die wegens privé-omstandigheden helaas zelf niet aanwezig kon zijn. Het onderwerp van deze inleiding was de relatie tussen overheid en kloosterlijk onroerend goed. Kerkelijk onroerend goed vormt een belangrijk kenmerk van onze cultuur. Ook niet-kerkelijken (of niet-meer-kerkelijken) hechten belang aan het behouden van kerkelijk onroerend goed in stad, dorp en platteland. Veel kloosters zijn Rijksmonument. Uit onderzoek is gebleken dat veel Rijksmonumenten een onderhoudsachterstand hebben. De overheid moet zich beraden op deze situatie, omdat herstel van alle achterstand een veel te hoge budgettaire impact zou hebben. Het is daarom wezenlijk dat de gezamenlijke kloosters weten waarover ze praten. De inventarisatie van kloosters in Nederland is hiervoor een basis. Daarmee kan uit één mond met de overheid worden gesproken over subsidiemogelijkheden. Bundel de krachten, zodat de overheid een krachtige tegenspeler krijgt.

Vervolgens werd het programma onderbroken voor de lunch, waarna de heren Frans Boerwinkel en Roebert Bosch van PGGM een presentatie gaven over een aantal actuele ontwikkelingen op het gebied van pensioenen. Allereerst vertelden zij iets over de ontwikkelingen bij PGGM zelf. PGGM is nu nog een zelfadministrerend pensioenfonds waarin beleid en uitvoering zijn verenigd. De sociale partners (werkgevers / werknemers) overwegen om voor de uitvoering een aparte coöperatie op te richten. Het pensioenfonds blijft eindverantwoordelijk voor onder meer pensioenregeling en het vermogen. Belangrijk voorbehoud hierbij is dat de wetgever de uitvoerende coöperatie de ruimte biedt om in de nieuwe structuur vrije keuzes over bijvoorbeeld productvoering en advisering te kunnen maken. De overheid heeft de laatste jaren veel invloed uitgeoefend op de uitvoering van pensioenregelingen. Veel is in rap tempo veranderd. Gaandeweg de presentatie blijkt dat er voor personeelsleden nog veel mogelijkheden zijn om eerder dan hun 65ste levensjaar te stoppen met werken. De mensen van PGGM kunnen besturen van religieuze instituten begeleiden bij het overleg met personeel over de mogelijkheden.

Tot slot van de studiedag besprak ondergetekende (stafmedewerker van de KNR) enkele actuele zaken op financieel en fiscaal gebied. De komende fiscale wetswijziging voor Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) vormde daarvan het belangrijkste onderwerp. In het kader van de recente volledige vrijstelling voor successierecht en schenkingsrecht heeft de overheid regels opgesteld voor het functioneren van ANBI's. Doelstelling van de regels is misbruik van de ANBI status te voorkomen en te zorgen dat er geen 'opeenhoping' van vermogen bestemd voor goede doelen plaatsvindt. Om als ANBI te worden erkend is een beschikking van de Belastingdienst nodig. Dit geldt ook, in tegenstelling tot vroeger, voor religieuze instituten en andere onderdelen van de kerk. Voor de RK Kerk (en ook de overige kerken in Nederland) wordt aangestuurd op een groepsbeschikking. KNR overlegt, via de Commissie Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO), over hoe één en ander moet worden gerealiseerd.